

HAMSUN-NYTT

Hamsun-Selskapets informasjonsblad 1/2025

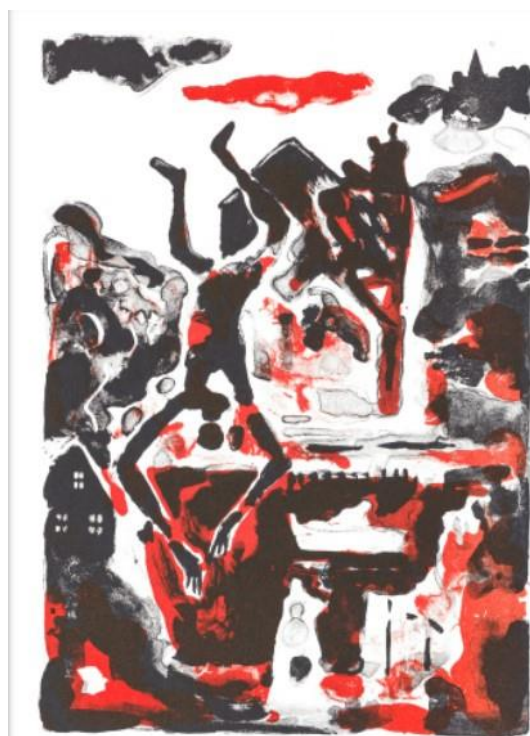
Jeg liker ikke sne, jeg pines ved synet av den, og min fornuft skjønner intet annet av den enn dens evige og naturstridige idioti.

(Knut Hamsun til en tysk oversetter, 1908)

Bleken og Hamsun

Av: Hege Faust

Maleren Håkon Bleken gikk bort i januar 2025, 96 år gammel. Han var med på å etablere Hamsun-Selskapet i 1988 og var medlem helt til det siste. Bleken har en enorm og mangfoldig bildeproduksjon bak seg. Samtidig var han en lesende mann, og påtok seg å illustrere verker av bl.a. Ibsen, Kafka, Mann, Blixen Garborg, Fløgstad - og Hamsun. Snl.no nevner maleri-serien som dannet forelegg for illustrasjonene til

Håkon Bleken: Nagels død (1992)

100-årsjubileumsutgaven av Hamsuns *Mysterier* blant Blekens hovedverker.

Hva syntes Bleken egentlig om Hamsun? To kilder fins, iallfall. Under Hamsundagene i august 1992 holdt Bleken tale ved Hamsunbysten på Hamarøy. Der fortalte han at han kjente seg igjen i Hamsun i det å besitte en overveldende kunstnerisk ressurs preget av ømhet og voldsomhet side om side. Han gjenkjente seg også i Hamsuns frustrasjoner med å organisere stoffet sitt og i motet og kraften til å reise seg og gå videre. Talen ble avrundet med: «noe av det viktigste han har gitt meg er dette; livet er så mangt, både lyst og smerte og kan være både tungt og pinefullt; og allikevel, samme hvor ille det av og til er: det er dog tross alt morsomt å leve.»

Maleren bidro dessuten i en avisdebatt om hvorvidt det var riktig å reise et Hamsunmonument i Oslo. Saken var bl.a. blitt aktualisert etter at NRK-programmet *Antenne 10* den 19.5.1992 hadde Hamsun og nazismen som tema, en episode som for øvrig kan ses her: <https://tv.nrk.no/serie/antenne-ti/sesong/1992/episode/FAKM40003292>).

Bleken skrev i Dagbladet 4.9.1992:

Hamsun enda en gang

Jeg er selvsagt også blant dem som reagerer på Knut Hamsuns holdning under krigen. Det er ting man visselig aldri kan glemme og heller ikke skal glemme.

Det later da heller ikke til at det norsk folk noensinne vil tilgi ham dette. Det er altså heller ikke uten videre min mening. Det er urimelig å stryke over hans urimelige angrep på Ossietzky for bare å nevne et eksempel blant mange. Jeg har således også full forståelse for reaksjonene fra alle dem som kjempet mot nazismen.

Men – for det første må man vel innrømme at Knut Hamsun i levende live fikk sone for sitt feilgrep. Hva han opplevde under rettsoppgjøret var ikke småtterier, en rettsak med så store konsekvenser at gård og grunn så vidt ble reddet- en gedigen kon-kurs til tross. Men også – en tilleggsstraff som inntil nå har forfulgt ham og som later til å ville forfølge ham lenge ennå om den i det hele tatt noen gang vil ta slutt. Det ville med andre ord vært umulig for ham å sone sine gjerninger på noen som helst måte. Man kunne også minne om all den utrolige skjensel som ble ham til del i tillegg; alle som kjenner saken vil være enig i det og det har ingen hensikt å ramse det opp.

Når det gjelder Norge og fedrelandskjærlighet kan man også undres. F.eks. på om ikke den fedrelandskjærlighet som gjennomstrømmer Hamsuns bøker kanskje kan oppveie hans feiltrinn. Man kan også undres over hvor mange lesere det er som nettopp gjennom hans diktning har blitt klar over at de er norske og på en enestående måte har fått ny og bekreftet kjærlighet til dette land. Personlig kjenner jeg få diktere som er så norsk som Knut Hamsun og enda færre som har gitt dette videre så glitrende og betagende. Burde ikke det telle til hans fordel?

Men egentlig er heller ikke dette det vesentligste, jeg nevner det fordi hans manglende fedrelandskjærlighet stadig trekkes frem, men det vesentligste er der ikke. Særlig ikke når man tenker på hva fedrelandskjærlighet har ført og kan føre til. Historien er full av avsyndig fedrelandskjærlighet og hva det har ført og kan føre til. Viktigere er den dype menneskelige sans som lever i Hamsuns verk. Hvilken annen dikter har i en grad som Hamsun vist oss livets og menneskets rike mangfold og gang på gang trukket sløret tilside for det mysteriøse mirakel mennesket er. Gjennom hele hans verk går også denne strøm som står i den dypeste kontrast til nazismens vesen. Den ville jo nettopp omslutte mennesket med regler, konvensjoner, tvang. Burde ikke også dette telle til hans fordel?

Og endelig: Det er dikteren Knut Hamsun det her er snakk om det er ikke politikeren som eventuelt skal reises et monument, men mennesket Knut Hamsun på godt og ondt og først og fremst i takknemlighet for hva han har gitt oss gjennom sin diktning. Han blir, og han vil bli mere og mere lest både her og i utlandet; han er elsket av millioner av

mennesker. Å argumentere mot å reise ham et minne er det samme som å si: «Hans holdning under krigen vil aldri, aldri i evighet bli glemt» - noe jeg som sagt er enig i, fordi den er en uutgrunnelig del av et hele. Men når man videre sier: «denne holdning vil alltid, alltid i evighet telle mer enn hans diktning» er jeg absolutt ikke enig.

Håkon Bleken

Fra Hamsun-Selskapets bildesamling

Av: Alf-Einar Øien

Hamsun-Selskapet er kommet til veis ende når det gjelder presentasjon av kunst som er i Selskapets eie.

Vi avslutter med maleren, grafikeren og forfatteren Tor-Arne Moen (1966 –). Moen var hovedutstiller under Hamsundagene i 1994 med sine illustrasjoner av Knut Hamsuns samlede verker. Moens bilder ble

kjøpt inn til Tranøy galleri i 1995, og der – og etter hvert på Hamsungalleriet samme sted, har bildene hans vært en del av utstillingene.

Trykket Hamsun-Selskapet presenterer, ble gitt som gave til Selskapet med hilsen i forbindelse med utstillingen i 1994.

Sult. En filmkonsert

Av: Knut Michelsen og Hege Faust

I egenskap av å ha verv i Hamsun-Selskapets styre var vi så heldige å bli invitert av SULT production AS (ved musikerne Pernille Skjelbred og Anette Abelsen) til å overvære premieren på «Sult. En filmkonsert» den 9.2.25 på Cosmopolite scene i Oslo. Hamsun-Selskapet har nemlig bidratt med litt økonomisk støtte til realiseringa av prosjektet.

Hamsuns *Sult* fikk i 2019 en grafisk versjon tegna av Martin Ernstsens. Det er nettopp hans tegneserie som danner grunnlaget for den nye animerte novelle-filmen. Ernstsens har ellers tilført filmen noen nye illustrasjoner. Visninga var like mye en musikalsk som en visuell opplevelse: Filmen ble nemlig akkompagnert av et

Fornøyde styrefolk på premiere. Foto: Unni Hestsveen

nydelig bestillingsverk komponert av Eivind Hannisdal og framført av Den norske Sinfonia under Lars-Thomas Holms dirigentstokk. Musikkens emosjonelle forsterkninger traff perfekt med timingen til filmens ulike scener.

Vi likte forestillinga, som gikk for fullsatt sal og fortjent ble belønna med stående applaus. De unge musikerne bak prosjektet fortsetter trenden med å dyrke Hamsuns modernisme. Unge mennesker av i dag som i går flytter til storbyene for å dyrke sine akademiske ambisjoner. Mange av dem gjenkjenner seg i *Sult*-heltens nervøsitet og desperasjon, og kan ha følelser og drømmer som av og til løper løpsk.

Den norsk Sinfonia og "Sult. En filmkonsert" på Comopolite Scene (tidl. Soria Moria kino) i Oslo. Foto: Hege Faust.

Hvis vi skal komme med et par innvendinger: Lerretet var litt lite med tanke på avstanden til publikum. Det poetiske Hamsun-språket kom godt fram i de små «stumfilm»-tekstsnuttene, men selve stemmeskuespillerne var i overkant hverdagslig-entusiastiske i tonen. Uansett: Vi håper det settes opp flere filmkonserter både i Oslo og rundt om i landet, for dette er se- og lytteverdig kunst som mange, mange burde få gleden av å oppleve!

Hamsun på Sørlandet

IbsenHamsun-dagene 2025 i Grimstad er fra 6. til 9. august. Mens man venter på sommerens festival, kan man lese i *Samtiden* (publisert på nett 20.12.2024) et essay av tidligere festivalsjef i Grimstad, Torolf E. Kroglund. Han reflekterer rundt «Natur i Hamsuns litteratur – og norsk naturprosa».

Teksten kan leses her: [Utforskning av vill natur og kultivert litteratur i Hamsuns 'Pan'](#)

Den kontroversielle Hamsun

Av: Marit Aamodt, litteraturvitar/lektor, Bergen.

Markens grøde (MG), som Knut Hamsun fekk Nobelprisen i litteratur for i 1920, handlar om å vende tilbake til jorda og om nybrotsmannen Isak Sellanraa og familien hans. Romanen blir ofte tolka som ein kritikk av urbanisering og tapet av tradisjonelle verdiar. Med sin enkle budskap om å vende tilbake til jorda trefte MG ei krigstrøytt befolkning over heile Europa. Og ein blir sugd inn i Hamsun si unike evne til å skildre karakterar. Kva for karakterar han vil skildre, står han som forfattar sjølv sagt fritt til å velje.

Difor møtte eit innslag frå Hamsunsenteret meg med stor undring i sommar. Under tittelen “Den kontroversielle Hamsun” hadde utstillinga videoforedrag frå ulike aktørar som veksla på å bli

spelt av i den eine salen. Eit av desse foredraga stod litteraturvitar Vivian Aira for, og hennar bidrag oppfatar eg ikkje som anna enn ein kritikk av Hamsun sitt val av karakterar! Ho vil *omskrive* MG (høyrdde eg rett?) og få det samiske folket og Sápmi inn i boka. For dei samiske karakterane i MG blir ofte latterleggjort. Og dei er flate og utan “dybde og ånd” seier ho. Javel, men no er altså dette ein roman og ikkje ei avhandling om det samiske! Som litteraturvitar bør Aira vite at i romanar er det forfattaren sitt djupe og einaste privilegium å velje sine karakterar. I denne romanen er det Isak og familien hans. Og tema er opplagt ikkje samisk kultur.

Aira seier at når ho les MG får den ho til å føle seg framand. Den er skriven i “hennar” heim, “hennar” landskap, seier ho, medan Isak som er framand i landskapet (hevdar Aira), føler seg “heime”, og dette blir understreka som eit paradoks. Men kvifor han skal vere “framand” her, lurar eg på. Som nordnorsk vandrar og seinare bonde, har vel han minst like sterke røter i dette landskapet som samane?

Diskusjonen om kven som “kom først” har som kjent prega debatten her heime i nyare tid, utan at eg skal meine noko om det. Men at eit internasjonalt åndsverk som MG skulle gjerast til ein kamparena for samiske rettar og urettar, blir for drøyt. Og det blir så alt for smått. Hamsuns bøker vekke rettnok avsky og harme rett etter 2. verdskrigen då diktaren viste seg å vere nazist. Men at denne geniale romanen skal bli ofra på “krenka” samar sitt alter og bli tatt til inntekt for norsk “kolonialisering” har eg svært vondt for å svelge. Romanen begynner slik: “*Den lange, lange sti over myrene og inn i skogene hvem har trukket den opp? Mannen, mennesket, den første som var her. Det var ingen sti før ham.*” Her vil Aira bytte ut orda “mannen” og “han” med “samen”. Ingen kommentar.

At ein kan sakne noko, eventuelt rase mot haldningar mm. i enkelte romanar, er berre å akseptere. Men her må ein profesjonell litteraturvitar legge til sides si private rolle. Eg kan heller ikkje med min beste vilje forstå at Aira sitt foredrag er representativt for

korleis store deler av den (nord)samiske befolkninga oppfattar Hamsun. Men det er kanskje ikkje heilt “stovereint” for tida å protestere mot slikt? Å snevre inn eller endre på verdslitteratur eller annan kunst slik at den passar inn i ein notidig kontekst eller trend, er uansett å oppfatte som useriøst. Og kva blir det neste? Som kjent bur det også svært mange samar i Oslo - skulle ein t.d. krevje at Munchs *Skrik*-figur blir måla om til ein koftekledd same?

At Knut Hamsun latterleggjer enkelte samar opplever eg på same måte som når han latterleggjer andre lokale personar i bøkene sine. Og då ler han ofte både av og med dei. Humoren følgjer forresten tett på i dei fleste personskildringane til Hamsun. Dette kunne Aira ha trekt fram i foredraget sitt, men det vel ho å oversjå - eller ho manglar humoristisk sans. I det eg tumlar ut frå Hamsun-senteret veit eg ikkje om eg skal le eller gråte av videoinnslaget til Aira. Men ein ting er eg ganske så sikker på; Hamsun ville sjølv ha ledd - godt og lenge!

Samarbeid med Hamsunsenteret

Hamsun-Selskapet og Hamsunsenteret legger i disse dager planer for et samarbeid om strømmeforedrag til høsten. Det er altså snakk om en sending som publikum kan følge fra sin egen stue hvis de ikke kan få tatt turen til Æventyrsalen på Hamarøy. Tema og foredragsholder er ikke avgjort ennå, men vi kan røpe at det er spennende navn på blokka. Det er tredje gangen Selskapet og senteret samarbeider om strømmeforedrag.

Hamsunsenteret åpnet for øvrig igjen 1. februar etter sin årlige vinterpause. Senterets høysesong - kjennetegnet av lange åpningstider hver dag hele uka og flere sommergaidar i aksjon - starter først den 14. juni.

Fungerende senterleder Alvhild Dvergsdal kan fortelle at dramaet *Marie Min* (2024) av Tomas Espedal settes opp på Hamsunsenteret i mai/juni. Regissør: Sara B. Olsen. Dramaet om Hamsuns andre hustru, Marie, hadde tre oppsetninger i Bodø i november og fikk meget gode kritikker.

Marie Min-Illustrasjon: Silje S. Kise

Hamsun-Selskapet er en av Norges største litterære foreninger.

For spørsmål vedr. medlemskap, bøker i Skriftserien med mer, kontakt oss på e-post: polden@hamsun-selskapet.no eller ring/send sms: 95085285.

Hjemmeside: hamsun-selskapet.no

Har du tips til sak som kan passe i Hamsun-Nytt eller på vår hjemmeside, ikke nøl med å ta kontakt med en i Selskapets styre:

Hege Faust, Lillestrøm (leder), tlf. 95085285 (hege.faust@gmail.com)

Truls Nilsen, Senja (nestleder) (truls.nilsen@mtmu.no)

Terje Øien, Hamarøy (styremedlem) (terje.øien@hamarøy.kommune.no)

Varaer:

1: Nils M. Knutsen, Tromsø (nils.magne.knutsen@me.com),

2: Knut Michelsen, Ås

3: Ole-Andreas Sæbø Jensen, Bergen